

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૧૭] ૧ એસ.સી.આર. ૯૫

મેસર્સ પટેલ બ્રધર્સ

વિરુદ્ધ

આસામ રાજ્ય અને અન્ય.

(સિવિલ અપીલ નં. ૪૯-૫૬ ઓફ ૨૦૧૭)

જાન્યુઆરી ૦૪, ૨૦૧૭

એ. કે. સિકરી અને અભય મનોહર સપ્રે, ન્યાયમૂર્તિશ્રીઓ]

લિમીટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ – કલમ ૫ – ખાસ કાયદા હેઠળ રિવિઝન પિટિશન દાખલ કરવામાં વિલંબ – લઘુત્તમ મૂલ્ય વર્ધિત કર (VAT) કાયદા હેઠળ હાઈકોર્ટમાં રિવિઝન પિટિશન દાખલ કરવામાં વિલંબને માફ કરવા માટે લિમીટેશન એક્ટની કલમ ૫ હેઠળ અરજી કરવામાં આવી હતી – હાઈકોર્ટે

વિલંબ માફીની અરજીને એમ કહીને ફગાવી દીધી હતી કે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ ની જોગવાઈઓ વેટ કાયદાની કલમ ૮૧ હેઠળની કાર્યવાહીમાં લાગુ પડતી નથી - અપીલ પર, ઠરાવવામાં આવ્યું: લિમિટેશન એક્ટની જોગવાઈઓની લાગુ પડવાની બાબત, લિમિટેશન એક્ટની શરતો પરથી નહીં પરંતુ ખાસ કાયદાની જોગવાઈઓ પરથી નક્કી કરવાની હોય છે - વેટ કાયદાની કલમ ૮૪ માં ફક્ત લિમિટેશન એક્ટની કલમો ૪ થી ૧૨ ને જ વેટ કાયદા હેઠળની કાર્યવાહીમાં લાગુ પાડવામાં આવી છે - ધારાસભાનો ઇશાદો કલમ ૫ સહિતની અન્ય જોગવાઈઓને બાકાત રાખવાનો છે - તેથી, હાઈકોર્ટ વિલંબ માફ કરવાની અરજીને ફગાવીને યોગ્ય સ્થાને હતી. આસામ વેલ્યુ એડેડ ટેક્સ એક્ટ, ૨૦૦૩ - કલમ ૭૯, ૮૦, ૮૧, ૮૪ - લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ - કલમ ૪ થી ૨૪, ૧૨, ૨૯(૨) - સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૫૬ - કલમ ૮(૫).

અપીલોને ફગાવી દેતા, કોર્ટે ઠરાવ્યું: ૧. કોર્ટે અપનાવવાનો અભિગમ એ છે કે લિમિટેશન એક્ટના અમલીકરણને બાકાત રાખવા માટે ધારાસભાનો ઇશાદો હતો કે કેમ તે અંગે નિર્ણય લેવા માટે ખાસ કાયદાની જોગવાઈઓની તપાસ કરવી. આ કિસ્સામાં, વેટ કાયદાની કલમ ૮૪ એ ફક્ત લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૪ અને ૧૨ ને જ વેટ કાયદા હેઠળની કાર્યવાહીમાં લાગુ કરી હતી. સ્પષ્ટ ધારાસભ્યોનો ઇશાદો લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ સહિતની અન્ય

જોગવાઈઓને બાકાત રાખવાનો છે. કલમ ૨૯(૨) માં એવી જોગવાઈ છે કે ખાસ કાયદામાં કોઈપણ સ્પષ્ટ જોગવાઈના અભાવમાં, લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૪ થી ૨૪ ની જોગવાઈઓ લાગુ થશે. જો ધારાસભાનો ઈરાદો વેટ કાયદા હેઠળની કાર્યવાહીમાં કલમ ૫ અથવા લિમિટેશન એક્ટની અન્ય જોગવાઈઓને લાગુ કરવાનો હોત, તો કલમ ૮૪ જેવી ચોક્કસ જોગવાઈ બનાવવાની કોઈ આવશ્યકતા નહોતી, જેના દ્વારા લિમિટેશન એક્ટની ફક્ત કલમ ૪ અને ૧૨ ને જ આવી કાર્યવાહીમાં લાગુ કરવામાં આવી હતી, કારણ કે આ બે કલમો લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯(૨) ના આધારે પણ લાગુ થઈ હોત. આમ, તે સ્પષ્ટ છે કે ધારાસભાનો ઈરાદો લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૪ થી ૨૪ માંથી ફક્ત કલમ ૪ અને ૧૨ ને જ વેટ કાયદા હેઠળ લાગુ કરવાનો હતો, જેનાથી અન્ય જોગવાઈઓની લાગુ પડવાની શક્યતા બાકાત રાખવામાં આવી છે. [પેરા ૧૭]

[૧૦૬-સી-એફ]

૨. વેટ કાયદાની યોજના દર્શાવે છે કે તે માત્ર ફોરમ નક્કી કરતો નથી, પરંતુ તે સમય મર્યાદા પણ નિર્ધારિત કરે છે કે જેની અંદર દરેક ફોરમ અપીલ અથવા રિવિઝન પર વિચારણા કરવા માટે સક્ષમ હશે. આ કાયદાનો અંતર્ગત ઉદ્દેશ્ય માત્ર તેમાં સમાવિષ્ટ વિવિધ જોગવાઈઓ હેઠળ શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહીની લંબાઈને ટૂંકાવવાનો જ નથી, પરંતુ તે હેઠળ લેવાયેલા નિર્ણયની અંતિમતાને સુનિશ્ચિત કરવાનો પણ છે. તેમાં વર્ણવેલ મર્યાદાનો સમયગાળો કરદાતા

(એસેસી) તેમજ મહેસૂલ (રેવન્યુ) બંને માટે સમાન રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યો છે તે હકીકત આવા નિષ્કર્ષને પૂરતો ટેકો આપે છે. તે સ્પષ્ટ છે કે વેટ કાયદાની કલમ ૮૧(૧) હેઠળની કાર્યવાહીમાં લિમીટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૫ ની અરજી કલમ ૮૪ માં ઉપયોગમાં લેવાયેલી ભાષાના આધારે, જરૂરી ગર્ભિતાર્થ દ્વારા બાકાત છે. [પેરા ૧૮] [૧૦૬-એચ; ૧૦૭-એ-બી]

૩. કોર્ટ કાયદાનું એવી રીતે અર્થઘટન કરી શકતી નથી કે જેથી વેટ કાયદાની જોગવાઈઓને પૂરક બનાવવા માટે લિમીટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૫ નો આશરો લઈને વિલંબને માફ કરવાની અંતર્ગત સત્તાને કાયદામાં વાંચી શકાય, જે જરૂરી ગર્ભિતાર્થો દ્વારા કલમ ૫ ના સંચાલનને બાકાત રાખે છે. [પેરા ૧૯] [૧૦૭-ઈ]

માંગુ રામ વિ. મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન ઓફ દિલ્હી અને અન્ય. (૧૯૭૬) ૧ એસસીસી ૩૯૨: [૧૯૭૬] ૨ એસસીઆર ૨૬૦; સ્ટેટ ઓફ મધ્યપ્રદેશ અને અન્ય વિ. અંશુમાન શુક્લા (૨૦૧૪) ૧૦ એસસીસી ૮૧૪: [૨૦૧૪] ૧૧ એસસીઆર ૩૬૧ અલગ પાડવામાં આવ્યા છે.

કૌશલ્યા રાણી વિ. ગોપાલ સિંઘ [૧૯૬૪] ૪ એસસીઆર ૯૮૨; હુકુમદેવ નારાયણ યાદવ વિ. લલિત નારાયણ મિશ્રા (૧૯૭૪) ૨ એસસીસી ૧૩૩: [૧૯૭૪] ૩ એસસીઆર ૩૧; કમિશનર ઓફ કસ્ટમ્સ અને સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ

વિ. હોન્ગો ઇન્ડિયા પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્ય (૨૦૦૯) ૫ એસસીસી ૭૯૧
– સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો છે.

ગૌહાટી ખાતેની ગૌહાટી હાઇકોર્ટના કેસ નં. એમસી ૧૦૪૧, ૧૦૧૯, ૧૦૨૧,
૧૦૨૨ ઓફ ૨૦૧૫, રિવિઝન પિટિશન નં. ૩૦ ઓફ ૨૦૧૪ માં કેસ નં.
એમસી ૨૮૩૩ ઓફ ૨૦૧૪, રિવિઝન પિટિશન નં. ૩૧ ઓફ ૨૦૧૪ માં કેસ
નં. એમસી ૨૮૩૪ ઓફ ૨૦૧૪, રિવિઝન પિટિશન નં. ૩૨ ઓફ ૨૦૧૪ માં
કેસ નં. એમસી ૨૮૩૫ ઓફ ૨૦૧૪ અને રિવિઝન પિટિશન નં. ૩૩ ઓફ
૨૦૧૪ માં કેસ નં. એમસી ૨૮૩૮ ઓફ ૨૦૧૪ ના તારીખ ૦૭.૦૪.૨૦૧૬ ના
ચુકાદા અને આદેશથી.

અરજદાર માટે અરુણાભ ચૌધરી, કર્મ દોરજી, અનુપમ લાલ દાસ, કુ. શ્રુતિ
ચૌધરી, સાહિલ મોંગા, એડવોકેટ.

પ્રતિવાદીઓ માટે નલિન કોહલી, વરિષ્ઠ એડવોકેટ, અંકિત રોય, વિશાખા
આહુજા, શુવોદીપ રોય, એડવોકેટ.

કોર્ટનો ચુકાદો એ. કે. સિકરી, જે. દ્વારા આપવામાં આવ્યો. રજા આપવામાં
આવે છે.

૨. આ અપીલોમાં જે કાયદાનો પ્રશ્ન નિર્ધારણ માટે આવ્યો છે તે એ છે કે શું
લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૫ ની જોગવાઈઓ આસામ વેલ્યુ એડેડ
ટેક્સ એક્ટ, ૨૦૦૩ (ત્યારબાદ 'VAT કાયદો' તરીકે ઓળખાય છે) ની કલમ

૮૧ હેઠળ હાઈકોર્ટમાં દાખલ કરવામાં આવેલી રિવિઝન પિટિશનના સંદર્ભમાં લાગુ પડે છે.

૩. આ પ્રશ્ન નક્કી કરવા માટે, જે કાયદાનો શુદ્ધ પ્રશ્ન છે, તથ્યોને વધુ વિગતવાર જણાવવાની જરૂર નથી. જે મુખ્ય તથ્યોને પુનઃઉત્પાદિત કરવાની જરૂર છે તે નીચે મુજબ છે:

અરજદાર યા ખરીદવાનો વ્યવસાય ચલાવતા હતા અને આસામ જનરલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૯૩ તેમજ વેટ કાયદો અને સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૫૬ હેઠળ નોંધાયેલ ડીલર છે. તેમના વ્યવસાયના વેચાણના આધારે, અરજદારે વર્ષ ૧૯૯૮-૧૯૯૯, ૧૯૯૯-૨૦૦૦, ૨૦૦૦-૨૦૦૧ અને ૨૦૦૧-૨૦૦૨ માટે વેચાણનું મૂલ્ય દર્શાવતું ફોર્મ 'સી' માં જાહેરનામું સબમિટ કર્યું હતું.

અરજદાર દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતના આધારે, પ્રતિવાદી નં. ૨/કર અધિક્ષકે સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૮(પ) મુજબ સેલ્સ ટેક્સમાંથી સંપૂર્ણ મુક્તિ આપી હતી. પરંતુ, અરજદાર દ્વારા આપવામાં આવેલી માહિતી ખોટી સાબિત થઈ અને જેના પરિણામે પ્રતિવાદી નં. ૨ એ તારીખ ૨૯.૦૬.૨૦૦૪ નો આદેશ પસાર કર્યો, જેમાં ૧૯૯૮-૯૯ ના વર્ષ માટે અરજદારને આપેલી મુક્તિમાં ઘટાડો કરવામાં આવ્યો અને દંડ લાદવામાં આવ્યો. અન્ય આકારણી વર્ષો માટે પણ સમાન પુનઃ-આકારણીના આદેશો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા જેનાથી સંબંધિત કાર્યવાહી શરૂ થઈ હતી.

તારીખ ૨૯.૦૬.૨૦૦૪ ના આદેશથી નારાજ થઈને, અરજદારે પ્રતિવાદી નં.

૩/અપીલ સત્તાધિકારી સમક્ષ માંગણી પર રોક લગાવવાની અરજીઓ સાથે અપીલ કરી હતી. તારીખ ૨૯.૦૭.૨૦૦૫ ના આદેશ દ્વારા, પ્રતિવાદી નં. ૩ એ અરજદારને ૩૦ દિવસની અંદર માંગેલી લેણી રકમના ૨૫% જમા કરાવવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો અને બાકીની માંગણી પર રોક લગાવી હતી.

અરજદારે તારીખ ૨૯.૦૭.૨૦૦૫ ના આદેશ સામે આસામ બોર્ડ ઓફ રેવન્યુ/અપીલ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ કરી હતી, જે તારીખ ૨૬.૦૮.૨૦૦૮ ના આદેશ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત આદેશ સામે દાખલ કરવામાં આવેલી રિવ્યુ અરજી અપીલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા તારીખ ૨૭.૦૮.૨૦૧૩ ના આદેશ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી. નારાજ થઈને, અરજદારે વેટ કાયદાની કલમ ૮૧(૧) હેઠળ રિવિઝન પિટિશન દાખલ કરી હતી.

૪. વેટ કાયદાની કલમ ૮૧ પાછા ૬૦ દિવસનો મર્યાદા સમયગાળો નિર્ધારિત કરે છે જેની અંદર આવી રિવિઝન પિટિશન હાઈકોર્ટમાં દાખલ કરવાની હોય છે. આ પિટિશન દાખલ કરવામાં ૩૩૫ દિવસનો વિલંબ થયો હોવાથી, આ પિટિશન લિમીટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૫ હેઠળ વિલંબ માફ કરવાની અરજીઓ સાથે દાખલ કરવામાં આવી હતી. હાઈકોર્ટે વિલંબ માફ કરવાની અરજીઓને એવું ઠરાવીને ફગાવી દીધી છે કે લિમીટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૫ ની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી નથી. આ હેતુ માટે, હાઈકોર્ટે વેટ કાયદાની કલમ ૮૪ નો સંદર્ભ આપ્યો છે જે લિમીટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૪ અને ૧૨ ની જોગવાઈઓને આવી પિટિશન પર લાગુ કરે છે. તે આધારે, હાઈકોર્ટ

દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની માત્ર કલમ ૪ અને ૧૨ જ આવી કાર્યવાહીમાં ખાસ રીતે લાગુ કરવામાં આવી છે, ત્યારે જરૂરી ગર્ભિતાર્થ દ્વારા લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ બાકાત રાખવામાં આવે છે.

૫. અરજદાર તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી ચૌધરીએ દલીલ કરી હતી કે વેટ કાયદાની જોગવાઈઓ અને આવી કાર્યવાહીમાં લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની લાગુ પડવાની બાબતમાં હાઈકોર્ટનો અભિગમ ક્ષતિપૂર્ણ હતો કારણ કે હાઈકોર્ટે વેટ કાયદાની અન્ય જોગવાઈઓ પર ધ્યાન આપ્યું નથી અને તેની ચર્ચા કરી નથી, અને લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૨૯(૨) ને પણ યોગ્ય મહત્વ આપવામાં નિષ્ફળ ગઈ હતી. પ્રથમ કિસ્સામાં, તેમણે વેટ કાયદાની કલમ ૭૯ નો સંદર્ભ આપ્યો હતો જે અપીલ સત્તાધિકારી સમક્ષ અપીલ સંબંધિત જોગવાઈ છે. વેટ કાયદાની કલમ ૭૯(૧) મુજબ, કર સત્તાધિકારીના આદેશ સામે અપીલ, કર સત્તાધિકારીના તે આદેશની પ્રાપ્તિની તારીખથી ૬૦ દિવસની અંદર અપીલ સત્તાધિકારી પાસે દાખલ કરી શકાય છે. વેટ કાયદાની કલમ ૭૯ ની પેટા-કલમ (૨) અપીલ સત્તાધિકારીને ૬૦ દિવસથી વધુ સમય પછી પણ અપીલ પર વિચારણા કરવાની સત્તા આપે છે, જો તેને ખાતરી થાય કે અરજદાર ૬૦ દિવસના નિર્ધારિત સમયગાળાની અંદર અપીલ રજૂ કરવામાં 'પૂરતા કારણસર' અટકાયા હતા.

૬. વિદ્વાન વકીલે આગળ વેટ કાયદાની કલમ ૮૦ નો સંદર્ભ આપ્યો હતો જે

અન્ય બાબતોની સાથે અપીલ સત્તાધિકારીના આદેશો સામે અપીલ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ સાથે સંબંધિત છે. અહીં પણ, આવી અપીલ દાખલ કરવા માટે ૬૦ દિવસનો સમયગાળો વેટ કાયદાની કલમ ૮૦ ની પેટા-કલમ (૩) હેઠળ આપવામાં આવ્યો છે અને પેટા-કલમ (૩) નો પ્રોવિઝો અપીલ ટ્રિબ્યુનલને વિલંબ માફ કરવાની સત્તા આપે છે, જો અપીલ ૬૦ દિવસના નિર્ધારિત મર્યાદા સમયગાળાની અંદર દાખલ કરવામાં ન આવી હોય અને તે માટે પૂરતું કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું હોય તો તે વધુ ૧૨૦ દિવસના સમયગાળાની અંદર દાખલ કરવામાં આવે. વિદ્વાન વકીલે વેટ કાયદાની કલમ ૭૯ અને ૮૦ ની ઉપરોક્ત જોગવાઈઓની વેટ કાયદાની કલમ ૮૧ સાથે તુલના કરી હતી અને ધ્યાન દોર્યું હતું કે જ્યારે કલમ ૭૯ અને ૮૦ હેઠળ અપીલ દાખલ કરવામાં વિલંબ માફ કરવા માટે ચોક્કસ જોગવાઈ હતી, ત્યારે વેટ કાયદાની કલમ ૮૧ માં આવી કોઈ સમાન જોગવાઈ કરવામાં આવી ન હતી. વેટ કાયદાની કલમ ૮૧ મુજબ, અપીલ ટ્રિબ્યુનલના આદેશ સામે ૬૦ દિવસની અંદર હાઈકોર્ટમાં રિવિઝન દાખલ કરી શકાય છે. જો કે, જો રિવિઝન ૬૦ દિવસ પછી દાખલ કરવામાં આવે તો વિલંબ માફ કરવાની હાઈકોર્ટને ચોક્કસ સત્તા આપતી કોઈ જોગવાઈ નથી. વિદ્વાન વકીલના મતે, આવી જોગવાઈ ન પૂરી પાડવાનું કારણ એ હતું કે લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની જોગવાઈઓ જેમાં તેની કલમ ૫ નો પણ સમાવેશ થાય છે, તે લાગુ પડતી હતી.

૭. જ્યાં સુધી વેટ કાયદાની કલમ ૮૪ નો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી એવી રજૂઆત

કરવામાં આવી હતી કે લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૪ અને ૧૨ ને તે પ્રકરણ હેઠળ મર્યાદાના સમયગાળાની ગણતરી કરવાના ચોક્કસ હેતુ માટે લાગુ કરવામાં આવી હતી અને હાઇકોર્ટે ગંભીર ભૂલ કરી છે જ્યારે તે ઠરાવ્યું છે કે ઉપરોક્ત જોગવાઈને કારણે વેટ કાયદામાં ફક્ત લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૪ અને ૧૨ જ લાગુ કરવામાં આવી હતી, જેનાથી કાયદાની અન્ય જોગવાઈઓ બાકાત રહી ગઈ હતી.

૮. આ હેતુ માટે, વિદ્વાન વકીલે લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૨૯(૨) પર આધાર રાખ્યો હતો જે લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૪ થી ૨૪ (સમાવિષ્ટ) માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓને કોઈપણ ખાસ અથવા સ્થાનિક કાયદા હેઠળ દાવો, અપીલ અથવા અરજીના કિસ્સામાં લાગુ કરે છે, જ્યાં આ જોગવાઈઓ આવા ખાસ અથવા સ્થાનિક કાયદા દ્વારા સ્પષ્ટપણે બાકાત નથી.

૯. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૪ થી ૨૪ ની લાગુ પડવાની શક્યતાને સ્પષ્ટપણે બાકાત રાખતી કોઈ જોગવાઈના અભાવમાં, તે કલમો વેટ કાયદાની કલમ ૮૧ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી રિવિઝન પિટિશન માટે લાગુ હતી અને, તેથી, લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૫ પણ આવી કાર્યવાહી માટે લાગુ હતી. તેમની ઉપરોક્ત દલીલોને સમર્થન આપવા માટે, વિદ્વાન વકીલે માંગુ રામ વિ. મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન ઓફ દિલ્હી અને અન્ય ના કેસમાં આ કોર્ટના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો. તે કેસમાં, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા અરજદારોને મુક્ત કરવા સામે ફોજદારી પ્રક્રિયા

સંહિતા, ૧૮૯૮ ની કલમ ૪૧૭ હેઠળ વિશેષ રજા (special leave) માટેની અરજીમાં વિલંબ માફી માટે સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન દાખલ કરવામાં આવી હતી, તેમ છતાં કલમ ૪૧૭ ની પેટા-કલમ (૪) માં ફરજિયાત મર્યાદા સમયગાળો આપવામાં આવ્યો હતો. પ્રશ્ન એ ઉભો થયો કે કૌશલ્યા રાણી વિ. ગોપાલ સિંઘના કેસમાં, જેણે ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૮૯૮ ની કલમ ૪૧૭ ને વિશેષ કાયદો ગણ્યો હતો અને જૂના કાયદા ૧૯૦૮ ની કલમ ૨૯(૨)(બી) ના અર્થઘટન પર કલમ ૫ ની અરજીને બાકાત રાખી હતી, તે લિમીટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની અનુરૂપ જોગવાઈ હેઠળ લાગુ પડે છે કે જે કેસને સંચાલિત કરે છે. કોર્ટે ઠરાવ્યું કે કારણ કે કેસ લિમીટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ દ્વારા સંચાલિત હતો, કૌશલ્યા રાણી કેસનો ચુકાદો લાગુ પડતો નથી. આવી કાર્યવાહીમાં લિમીટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની લાગુ પડવાની બાબત માટે, કોર્ટે લિમીટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૨૯(૨) નો સંદર્ભ આપતા ઠરાવ્યું કે લિમીટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ દ્વારા કલમ ૨૯, પેટા-કલમ (૨) માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈના સંદર્ભમાં મહત્વપૂર્ણ ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે. ભારતીય લિમીટેશન એક્ટ, ૧૯૦૮ હેઠળ, કલમ ૨૯ ની પેટા-કલમ (૨) ના ખંડ (બી) માં એવી જોગવાઈ હતી કે કોઈપણ ખાસ અથવા સ્થાનિક કાયદા દ્વારા નિર્ધારિત દાવો, અપીલ અથવા અરજી માટે મર્યાદાનો સમયગાળો નક્કી કરવાના હેતુ માટે, કલમ ૫ ની અરજીને સ્પષ્ટ અને ચોક્કસ શબ્દોમાં બાકાત રાખવામાં આવી હતી. પરંતુ કાયદાની કલમ ૨૯(૨) હેઠળ, કલમ ૫ ની જોગવાઈઓ ખાસ અથવા સ્થાનિક કાયદાના

કિસ્સામાં તે હદ સુધી લાગુ થશે જે હદ સુધી તે આવા ખાસ અથવા સ્થાનિક કાયદા દ્વારા સ્પષ્ટપણે બાકાત નથી. કારણ કે લિમીટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ હેઠળ, કલમ ૨૯(૨) દ્વારા કલમ ૫ ને ખાસ રીતે લાગુ કરવામાં આવી છે, તેથી તે ફક્ત ત્યારે જ દૂર થશે જો ખાસ અથવા સ્થાનિક કાયદો કલમ ૫ ની લાગુ પડવાની શક્યતાને સ્પષ્ટપણે બાકાત રાખે. કોર્ટે ઠરાવ્યું કે ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૧૭(૪) માં એવું કંઈ નથી જે લિમીટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૫ ની અરજીને બાકાત રાખે.

૧૦. અરજદારના વિદ્વાન વકીલે સ્ટેટ ઓફ મધ્યપ્રદેશ અને અન્ય વિ. અંશુમાન શુક્લા ના કેસનો પણ સંદર્ભ આપ્યો હતો. તે કેસમાં, લિમીટેશન એક્ટની કલમ ૫ ની લાગુ પડવાની બાબત એ રિવિઝન પિટિશનના સંદર્ભમાં ઉભી થઈ હતી જે મધ્યપ્રદેશ મધ્યસ્થમ અધિકરણ અધિનિયમ, ૧૯૮૩ (૨૦૦૫ માં તેના સુધારા પહેલા જેવું હતું) ની કલમ ૧૯ હેઠળ દાખલ કરી શકાય છે. કોર્ટે ઠરાવ્યું કે કારણ કે બિન-સુધારેલી કલમ ૧૯ માં મર્યાદાની નિર્ધારિત મુદત પૂરી થયા પછી રિવિઝન માટેની અરજીઓ પર વિચારણા કરવાની હાઈકોર્ટની સત્તા પર કોઈ સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ નથી, લિમીટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની જોગવાઈઓ તેની કલમ ૨૯(૨) મારફતે લાગુ પડશે. તેણે વધુમાં ઠરાવ્યું કે કારણ કે હાઈકોર્ટને અધિનિયમ, ૧૯૮૩ ની કલમ ૧૯ હેઠળ કોઈપણ સમયે એવોર્ડનો રેકૉર્ડ મંગાવવાની સ્વતઃ સંજ્ઞાન (suo moto) સત્તા આપવામાં આવી હતી, તેથી લિમીટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૫ ની લાગુ પડવાની શક્યતાને બાકાત

રાખવાનો કોઈ ધારાસભ્યોનો ઈરાદો નહોતો.

૧૧. પ્રતિવાદીઓ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ સ્થાયી વકીલ શ્રી નલિન કોહલીએ, બીજી તરફ, એવી રજૂઆત કરી હતી કે હાઈકોર્ટે આ મુદ્દાને સંપૂર્ણ રીતે તપાસ્યો હતો અને યોગ્ય રીતે શોધી કાઢ્યું હતું કે કારણ કે વેટ કાયદાની કલમ ૮૪ એ લિમિટેશન એક્ટની લાગુ પડવાની બાબતને તે પ્રકરણ હેઠળની કાર્યવાહીમાં માત્ર તેની કલમ ૪ અને ૧૨ ના સંદર્ભમાં જ મર્યાદિત રાખી હતી, જરૂરી ગર્ભિતાર્થ દ્વારા લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની અન્ય જોગવાઈઓ જેમાં કલમ ૫ પણ સામેલ છે, તે બાકાત રહી ગઈ હતી. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે અન્ય જોગવાઈઓ બાકાત છે કે નહીં તે શોધવાના હેતુ માટે, ધ્યાન હુકુમદેવ નારાયણ ચાદવ વિ. લલિત નારાયણ મિશ્રા માં નિર્ધારિત મુજબ ખાસ કાયદાની યોજના પર હોવું જોઈએ, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે જો ખાસ કાયદામાં કોઈ સ્પષ્ટ બાકાત ન હોય તો પણ, કોર્ટને ખાસ કાયદાની જોગવાઈઓની તપાસ કરવાનો અધિકાર છે કે શું ધારાસભ્યોનો ઈરાદો લિમિટેશન એક્ટના અમલીકરણને બાકાત રાખવાનો હતો. તેમના મતે, વેટ કાયદાની કલમ ૮૪ આવા ધારાસભ્યોના ઈરાદાને સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે.

૧૨. બંને પક્ષો દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા વિવિધ ચુકાદાઓમાં નિર્ધારિત કાયદાના પ્રકાશમાં બાબતની તપાસ કર્યા પછી, અમે એવા મતના છીએ કે હાઈકોર્ટે વેટ કાયદાની કલમ ૮૧ ની જોગવાઈઓનું યોગ્ય અર્થઘટન કર્યું છે, જ્યારે આ જોગવાઈને તેની કલમ ૮૪ ની સાથે વાંચવામાં આવે છે.

૧૩. કમિશનર ઓફ કસ્ટમ્સ અને સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ વિ. હોન્ગો ઇન્ડિયા પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્ય ના કેસમાં, નિર્ધારણ માટે જે પ્રશ્ન આવ્યો હતો તે એ હતો કે શું હાઇકોર્ટને લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ લાગુ કરીને સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ, ૧૯૮૪ ની બિન-સુધારેલી કલમ ૩૫-એચ(૧) હેઠળ નિર્ધારિત સમયગાળાની બહાર નિર્ધારિત સંદર્ભ અરજી રજૂ કરવામાં વિલંબ માફ કરવાની સત્તા હતી. બિન-સુધારેલી કલમ ૩૫-એચ હાઇકોર્ટને સંદર્ભ અરજી સાથે સંબંધિત હતી. તેની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ, આવી સંદર્ભ અરજી સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટની કલમ ૩૫-સી હેઠળના આદેશની નોટિસ જે દિવસે અસરગ્રસ્ત પક્ષને આપવામાં આવે છે, તે તારીખથી ૧૮૦ દિવસના સમયગાળાની અંદર રજૂ કરી શકાય છે. હાઇકોર્ટમાં અરજી દાખલ કરવા માટે મર્યાદાનો સમયગાળો લંબાવવાની અને વિલંબ માફ કરવાની કોઈ જોગવાઈ નહોતી. નોંધનીય છે કે, સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટની યોજના હેઠળ પણ, કમિશનર સમક્ષ અપીલના કિસ્સામાં, જે ૬૦ દિવસની અંદર દાખલ થવી જોઈએ, ત્યાં જો પૂરતું કારણ દર્શાવવામાં આવે તો ૩૦ દિવસ સુધીનો વિલંબ માફ કરવાની ચોક્કસ જોગવાઈ હતી. તેવી જ રીતે, અપીલ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ તેની કલમ ૩૫-બી હેઠળ ૯૦ દિવસની અંદર દાખલ કરી શકાય છે અને તેની પેટા-કલમ (૫) અપીલ ટ્રિબ્યુનલને વિલંબના દિવસોની સંખ્યાને ધ્યાનમાં લીધા વિના, જો પૂરતું કારણ દર્શાવવામાં આવે તો વિલંબ માફ કરવાની સત્તા આપે છે. વધુમાં, કલમ ૩૫-ઈઈ સેન્ટ્રલ ગવર્મેન્ટ દ્વારા રિવિઝન

દાખલ કરવા માટે ૯૦ દિવસનો સમય પૂરો પાડે છે અને તેનો પ્રોવિઝો રિવિઝનલ સત્તાધિકારીને વધુ ૯૦ દિવસના સમયગાળા માટે વિલંબ માફ કરવાની સત્તા આપે છે. જો કે, જ્યારે કલમ ૩૫-જી હેઠળ હાઈકોર્ટને સંદર્ભ આપવાની વાત આવી, ત્યારે જોગવાઈ માત્ર ૧૮૦ દિવસનો મર્યાદા સમયગાળો નિર્ધારિત કરતી હતી અને ત્યારબાદના સમયગાળા માટે હાઈકોર્ટને વિલંબ માફ કરવાની સત્તા આપતી કોઈ જોગવાઈ નહોતી. આમ, લગભગ સમાન સંજોગોમાં, આ કોર્ટ દ્વારા ચુકાદો આપવામાં આવ્યો હતો. કોર્ટનો સ્પષ્ટ અભિપ્રાય એ હતો કે આવી કોઈ સત્તાના અભાવમાં, હાઈકોર્ટ પાસે વિલંબ માફ કરવાની સત્તા નથી. તે કેસમાં પણ, લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૨૯(૨) ની જોગવાઈઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ આ દલીલ નીચે મુજબ નકારી કાઢવામાં આવી હતી:

૩૦. અમારા આદેશના અગાઉના ભાગમાં, અમે કાયદાના પ્રકરણ VI-A નો ઉલ્લેખ કર્યો છે જે વિવિધ સત્તાધિકારીઓ સમક્ષ અપીલ અને રિવિઝન માટે જોગવાઈ કરે છે. જોકે સંસદે કમિશનર સમક્ષ અપીલના કિસ્સામાં ૩૦ દિવસનો વધારાનો સમયગાળો ખાસ રીતે પૂરો પાડ્યો છે, તે અપીલ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલના કિસ્સામાં જો પૂરતું કારણ હોય તો દિવસોની સંખ્યા વિશે મૌન છે. ઉપરાંત કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા રિવિઝનના કિસ્સામાં ૯૦ દિવસનો વધારાનો સમયગાળો પૂરો પાડવામાં આવ્યો છે. જો કે, કલમ ૩૫-જી હેઠળ

હાઈકોર્ટ સમક્ષ અપીલ અને કલમ ૩૫-એચ હેઠળ હાઈકોર્ટ સમક્ષ સંદર્ભ અરજીના કિસ્સામાં, સંસદે માત્ર ૧૮૦ દિવસ આપ્યા છે અને હાઈકોર્ટમાં અપીલ દાખલ કરવા અને સંદર્ભ આપવા માટે કોઈ વધારાનો સમયગાળો કાયદામાં જણાવવામાં આવ્યો નથી.

૩૧. આ સંદર્ભમાં, આ કોર્ટના તાજેતરના નિર્ણય પંજાબ ફાઈબર્સ લિમિટેડ [(૨૦૦૮) ૩ એસસીસી ૭૩] નો ઉલ્લેખ કરવો ઉપયોગી છે. કમિશનર ઓફ કસ્ટમ્સ, સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, નોઈડા આ કેસમાં અરજદાર હતા. સમાન પ્રશ્ન પર વિચાર કરતી વખતે, એટલે કે, શું હાઈકોર્ટ પાસે કાયદાની કલમ ૩૫-એચ(૧) હેઠળ સંદર્ભ રજૂ કરવામાં વિલંબ માફ કરવાની સત્તા છે, બે-ન્યાયાધીશોની બેન્ચે તે જોગવાઈ અને સિંહ એન્ટરપ્રાઈઝીસ વિ. સીસીઈ [(૨૦૦૮) ૩ એસસીસી ૭૦] ને અનુસરીને અન્ય સંબંધિત જોગવાઈઓની નોંધ લેતા નિષ્કર્ષ કાઢ્યો કે: (પંજાબ ફાઈબર્સ લિમિટેડ કેસ [(૨૦૦૮) ૩ એસસીસી ૭૩], એસસીસી પૃષ્ઠ ૭૫, પેરા ૮).

"૮.... હાઈકોર્ટ એવું ઠરાવવામાં યોગ્ય હતી કે સંદર્ભ અરજી દાખલ કરવામાં વિલંબ માફ કરવાની કોઈ સત્તા નથી."

૩૨. અગાઉ નિર્દેશ કર્યો તેમ, કલમ ૩૫, ૩૫-બી, ૩૫-ઈએફ, ૩૫-જી અને ૩૫-એચ માં ઉપયોગમાં લેવાયેલી ભાષા સ્થિતિને સ્પષ્ટ કરે છે કે હાઈકોર્ટમાં અપીલ અને સંદર્ભ નિર્ણય અથવા

આદેશની જાણ કર્યાની તારીખથી માત્ર ૧૮૦ દિવસની અંદર કરવામાં આવવો જોઈએ. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, અન્ય જોગવાઈઓમાં ઉપયોગમાં લેવાયેલી ભાષા એ સ્થિતિને સ્પષ્ટ કરે છે કે ધારાસભાનો ઈશદો અપીલ સત્તાધિકારીને ૬૦ દિવસ પૂરા થયા પછી માત્ર ૩૦ દિવસ સુધી વિલંબ માફ કરીને અપીલ પર વિચારણા કરવાનો હતો, જે અપીલ દાખલ કરવા માટે પ્રારંભિક મર્યાદા સમયગાળો છે. નિર્ધારિત સમયગાળા પછી પૂરતું કારણ દર્શાવીને વિલંબ માફ કરવાની કોઈપણ કલમના અભાવમાં, લિમીટેશન એક્ટની કલમ ૫ નું સંપૂર્ણ બાકાત છે. તેથી, નિર્ધારિત ૧૮૦ દિવસનો સમયગાળો પૂરો થયા પછી વિલંબ માફ કરવાની કોઈ સત્તા નથી તેમ ઠરાવવામાં હાઈકોર્ટ યોગ્ય હતી.

૩૩. અન્યથા પણ, કમિશનર સમક્ષ અને અપીલ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરવા માટે તેમજ કેન્દ્ર સરકાર સમક્ષ રિવિઝન માટે, ધારાસભાએ અનુક્રમે ૬૦ દિવસ અને ૯૦ દિવસનો સમય આપ્યો છે, બીજી તરફ, હાઈકોર્ટ સમક્ષ અપીલ અને સંદર્ભ દાખલ કરવા માટે ૧૮૦ દિવસનો મોટો સમયગાળો આપવામાં આવ્યો છે જેથી કમિશનર અને અન્ય પક્ષ તેનો લાભ લઈ શકે. અમે એવા મતના છીએ કે ધારાસભાએ હાઈકોર્ટમાં સંદર્ભ દાખલ કરવા માટે પૂરતો સમય, એટલે કે ૧૮૦ દિવસ આપ્યો છે જે અપીલ અને રિવિઝન

માટે નિર્ધારિત સમયગાળા કરતા વધારે છે.

૧૪. આ પ્રક્રિયામાં, કોર્ટે લિમીટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૨૯(૨) માં દેખાતા 'સ્પષ્ટપણે બાકાત' અભિવ્યક્તિને પણ નીચે મુજબ સમજાવી:

"૩૪. જોકે, લિમીટેશન એક્ટની કલમ ૨૯ ના આધારે એક દલીલ ઉઠાવવામાં આવી હતી, તેમ છતાં જો આપણે માની લઈએ કે કલમ ૨૯(૨) આકર્ષિત થશે, તો આપણે એ નક્કી કરવાનું છે કે હાઈકોર્ટમાં સંદર્ભના કિસ્સામાં શું આ કલમની જોગવાઈઓ સ્પષ્ટપણે બાકાત છે કે કેમ.

૩૫. અમારી સમક્ષ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે "સ્પષ્ટપણે બાકાત" શબ્દોનો અર્થ એ થશે કે ખાસ અથવા સ્થાનિક કાયદામાં લિમીટેશન એક્ટની ચોક્કસ જોગવાઈઓનો સ્પષ્ટ સંદર્ભ હોવો જોઈએ જેનું સંચાલન બાકાત રાખવાનું છે. આ સંદર્ભમાં, આપણે ખાસ કાયદાની યોજના જોવી પડશે જે અહીં આ કિસ્સામાં સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ છે. તેમાં પૂરી પાડવામાં આવેલી ઉપાયની પ્રકૃતિ એવી છે કે ધારાસભાનો ઈરાદો તે પોતાની રીતે સંપૂર્ણ કોડ બનાવો હતો જે તેના દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી ઘણી બાબતોનું સંચાલન કરે. જો, સંબંધિત જોગવાઈઓની તપાસ પર, તે સ્પષ્ટ હોય કે લિમીટેશન એક્ટની જોગવાઈઓ જરૂરી રીતે બાકાત છે, તો તેમાં આપવામાં આવેલા લાભો કાયદાની જોગવાઈઓને પૂરક બનાવવા

માટે ઉપયોગમાં લઈ શકાય નહીં. અમારા માનવામાં આવે છે કે, એવા કિસ્સામાં પણ જ્યાં ખાસ કાયદો લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૪ થી ૨૪ ની જોગવાઈઓને સ્પષ્ટ સંદર્ભ દ્વારા બાકાત રાખતો નથી, તે છતાં કોર્ટ માટે એ તપાસવું ખુદ્દું રહેશે કે શું અને કઈ હદ સુધી, તે જોગવાઈઓની પ્રકૃતિ અથવા ખાસ કાયદાની વિષય-વસ્તુ અને યોજના તેમના સંચાલનને બાકાત રાખે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, લિમિટેશન એક્ટની જોગવાઈઓની લાગુ પડવાની બાબત, તેથી, લિમિટેશન એક્ટની શરતો પરથી નહીં પરંતુ હાઈકોર્ટમાં સંદર્ભ અરજી દાખલ કરવા અંગે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટની જોગવાઈઓ દ્વારા નક્કી કરવાની હોય છે."

ઉપરોક્ત ચુકાદો અરજદારની દલીલોનો સંપૂર્ણ જવાબ છે.

૧૫. તે અહીં નોંધવું સુસંગત હોઈ શકે છે કે હોન્ગો ઇન્ડિયા પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્ય ના ચુકાદા પછી, સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ, ૧૯૮૪ ની કલમ ૩૫-એચ માં સંસદ દ્વારા ૧૪.૦૫.૨૦૦૩ થી અસરકારક રીતે એક્ટ ૩૨ ઓફ ૨૦૦૩ દ્વારા પેટા-કલમ (૨એ) દાખલ કરીને હાઈકોર્ટને વિલંબ માફ કરવાની સત્તા આપવામાં આવી હતી. તેથી, જો ધારાસભા વેટ કાયદાની કલમ ૮૧ હેઠળ રિવિઝન પિટિશન દાખલ કરવામાં વિલંબ માફ કરવાની સત્તા હાઈકોર્ટને આપવાનો ઈરાદો ધરાવતી હોય, તો ખામીને સુધારવી એ ધારાસભાનું કામ છે.

૧૬. 'સ્પષ્ટ બાકાત નથી' તેવી દલીલ હુકુમદેવ નારાયણ ચાદવ માં સમાવિષ્ટ

કાયદાના સિદ્ધાંતને ધ્યાનમાં લેતા તેનું બળ ગુમાવે છે. તેમાં, રિપ્રેઝન્ટેશન ઓફ ધ પીપલ એક્ટની જોગવાઈઓ લિમીટેશન એક્ટ લાગુ થશે કે નહીં તેની તપાસ કરતી વખતે કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકનો કર્યા હતા:

"૧૭. ... પરંતુ આપણે જે જોવાનું છે તે એ છે કે શું ખાસ કાયદાની યોજના, જે આ કિસ્સામાં એક્ટ છે, અને તેમાં આપવામાં આવેલી ઉપાયની પ્રકૃતિ એવી છે કે ધારાસભાનો ઈરાદો તે પોતાની રીતે સંપૂર્ણ કોડ બનવાનો હતો જે તેના દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી ઘણી બાબતોનું સંચાલન કરે. જે સંબંધિત જોગવાઈઓની તપાસ પર, તે સ્પષ્ટ હોય કે લિમીટેશન એક્ટની જોગવાઈઓ જરૂરી રીતે બાકાત છે, તો તેમાં આપવામાં આવેલા લાભો કાયદાની જોગવાઈઓને પૂરક બનાવવા માટે ઉપયોગમાં લઈ શકાય નહીં. અમારા મતે, એવા કિસ્સામાં પણ જ્યાં ખાસ કાયદો લિમીટેશન એક્ટની કલમ ૪ થી ૨૪ ની જોગવાઈઓને સ્પષ્ટ સંદર્ભ દ્વારા બાકાત રાખતો નથી, તે છતાં કોર્ટ માટે એ તપાસવું ખુલ્લું રહેશે કે શું અને કઈ હદ સુધી, તે જોગવાઈઓની પ્રકૃતિ અથવા ખાસ કાયદાની વિષય-વસ્તુ અને યોજના તેમના સંચાલનને બાકાત રાખે છે."

૧૭. આમ, આવા કિસ્સાઓમાં કોર્ટે અપનાવવાનો અભિગમ એ છે કે લિમીટેશન એક્ટના અમલીકરણને બાકાત રાખવા માટે ધારાસભ્યોનો ઈરાદો હતો કે કેમ તે અંગે નિર્ણય લેવા માટે ખાસ કાયદાની જોગવાઈઓની તપાસ

કરવી. આ કિસ્સામાં, અમને જણાય છે કે વેટ કાયદાની કલમ ૮૪ એ લિમિટેશન એક્ટની માત્ર કલમ ૪ અને ૧૨ ને જ વેટ કાયદા હેઠળની કાર્યવાહીમાં લાગુ કરી હતી. સ્પષ્ટ ધારાસભ્યોનો ઇરાદો, જે સ્પષ્ટપણે દર્શાવી શકાય છે, તે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ સહિતની અન્ય જોગવાઈઓને બાકાત રાખવાનો છે. કલમ ૨૯(૨) માં એવી જોગવાઈ છે કે ખાસ કાયદામાં કોઈપણ સ્પષ્ટ જોગવાઈના અભાવમાં, લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૪ થી ૨૪ ની જોગવાઈઓ લાગુ થશે. જો ધારાસભાનો ઇરાદો વેટ કાયદા હેઠળની કાર્યવાહીમાં કલમ ૫ અથવા લિમિટેશન એક્ટની અન્ય જોગવાઈઓને લાગુ કરવાનો હોત, તો કલમ ૮૪ જેવી ચોક્કસ જોગવાઈ બનાવવાની કોઈ આવશ્યકતા નહોતી, જેના દ્વારા લિમિટેશન એક્ટની ફક્ત કલમ ૪ અને ૧૨ ને જ આવી કાર્યવાહીમાં લાગુ કરવામાં આવી હતી, કારણ કે આ બે કલમો લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯(૨) ના આધારે પણ લાગુ થઈ હોત. તે સ્પષ્ટ છે કે ધારાસભાનો ઇરાદો લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૪ થી ૨૪ માંથી ફક્ત કલમ ૪ અને ૧૨ ને જ વેટ કાયદા હેઠળ લાગુ કરવાનો હતો, જેનાથી અન્ય જોગવાઈઓની લાગુ પડવાની શક્યતા બાકાત રાખવામાં આવી છે.

૧૮. માંગુ રામ ના કેસનો ચુકાદો અરજદારની મદદમાં આવશે નહીં કારણ કે કોર્ટે શોધી કાઢ્યું હતું કે ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા હેઠળ એવી કોઈ જોગવાઈ નથી કે જેનાથી લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ ને બાકાત રાખવાનો ધારાસભ્યોનો ઇરાદો જાણી શકાય અને, તેથી, લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯(૨) નો આશરો

લેવામાં આવ્યો હતો. અંશુમાન શુક્લા ના કેસમાં સમાન સ્થિતિ પ્રવર્તતી હતી. તેનાથી વિપરીત, આ કિસ્સામાં, વેટ કાયદાની યોજનાની તપાસ દર્શાવે છે કે તે માત્ર ફોરમ નક્કી કરતો નથી, પરંતુ તે સમય મર્યાદા પણ નિર્ધારિત કરે છે જેની અંદર દરેક ફોરમ અપીલ અથવા રિવિઝન પર વિચારણા કરવા માટે સક્ષમ હશે. આ કાયદાનો અંતર્ગત ઉદ્દેશ્ય માત્ર તેમાં સમાવિષ્ટ વિવિધ જોગવાઈઓ હેઠળ શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહીની લંબાઈને ટૂંકાવવાનો જ નથી, પરંતુ તે હેઠળ લેવાયેલા નિર્ણયની અંતિમતાને સુનિશ્ચિત કરવાનો પણ છે. તેમાં વર્ણવેલ મર્યાદાનો સમયગાળો કરદાતા તેમજ મહેસૂલ બંને માટે સમાન રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યો છે તે હકીકત આવા નિષ્કર્ષને પૂરતો ટેકો આપે છે. તેથી, અમે સંકોચ વિના ઠરાવીએ છીએ કે વેટ કાયદાની કલમ ૮૧(૧) હેઠળની કાર્યવાહીમાં લિમીટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૫ ની લાગુ પડવાની શક્યતા કલમ ૮૪ માં ઉપયોગમાં લેવાયેલી ભાષાના આધારે, જરૂરી ગર્ભિતાર્થ દ્વારા બાકાત છે.

૧૯. હાઈકોર્ટે કાયદાના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતને યોગ્ય રીતે નિર્દેશિત કર્યો છે કે "કોર્ટ કાયદાનું તે રીતે અર્થઘટન કરી શકતી નથી જે રીતે તેમણે કોમન લો (કોમન લો) વિકસાવ્યો છે 'જે બંધારણીય અર્થમાં ન્યાયિક રીતે વિકસિત ઈક્વિટી સૂચવે છે'. કોમન લો ના નિયમને રદ કરતી વખતે અથવા સુધારતી વખતે કોર્ટ સર્જનની સમાન સત્તાનો ઉપયોગ કરે છે જે ભૂતકાળના ન્યાયાધીશો દ્વારા કોમન લો નું નિર્માણ કર્યું હતું. કોર્ટ કાયદા (સ્ટેટ્યુટ) ના સંબંધમાં આવી કોઈ સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકતી નથી, તેથી, કાયદાના અર્થઘટન અને તેને

લાગુ કરવાની પ્રક્રિયામાં, ન્યાયાધીશોએ સભાન રહેવું પડશે કે અંતે કાયદો એ ચુકાદાનો માસ્ટર છે, નોકર નથી અને કોઈ પણ ન્યાયાધીશ પાસે તેને લાગુ કરવા અને તેને ન માનવા વચ્ચે કોઈ પસંદગી નથી." તેથી, તે અનુસરે છે કે કોર્ટ કાયદાનું એવી રીતે અર્થઘટન કરી શકતી નથી કે જેથી વેટ કાયદાની જોગવાઈઓને પૂરક બનાવવા માટે લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૫ નો આશરો લઈને વિલંબને માફ કરવાની અંતર્ગત સત્તાને કાયદામાં વાંચી શકાય, જે જરૂરી ગર્ભિતાર્થો દ્વારા કલમ ૫ ના સંચાલનને બાકાત રાખે છે.

૨૦. આમ, હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદામાં અમને કોઈ ક્ષતિ જણાતી નથી. વર્તમાન અપીલો કોઈપણ યોગ્યતાથી રહિત છે અને, તે મુજબ, ફગાવી દેવામાં આવે છે.

અંકિત જ્ઞાન

અપીલો ફગાવી દેવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used

for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.